

اینترنت اشیاء^۱ و کشاورزی هوشمند

مسلم محمدپور

عضو هیئت علمی مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران. **رایانامه:** Moslem_mohammadpour@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۵ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۸ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰ صص: ۶۹-۷۶

چکیده

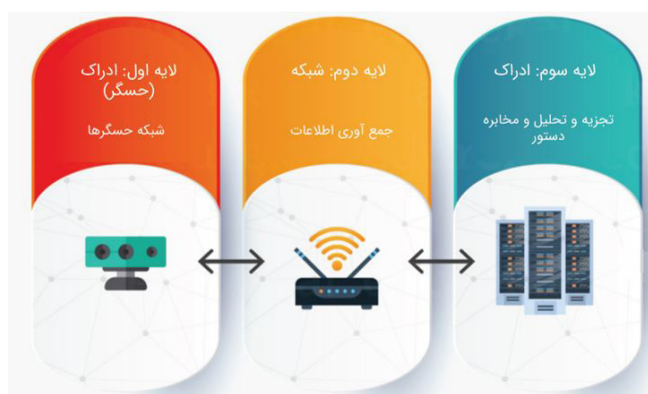
صنعت کشاورزی باید مسائل افزایش جمعیت، تغییرات اقلیمی و تخریب منابع طبیعی را به شکلی مورد توجه قرار دهد که پاسخگوی نیازهای غذایی و زیست محیطی نیز باشد. توجه به اینترنت اشیاء می تواند یکی از راه حل ها باشد. اینترنت اشیاء یعنی مجموعه ای از اشیاء سخت افزاری و نرم افزاری که از طریق شبکه باهم ارتباط دارند. حس گرهای ناظر بر عوامل محیطی مانند دما، رطوبت هوا، نور، رطوبت خاک، اسیدیته خاک و غلظت کربن دی اکسید یا انواع تجهیزات کشاورزی می توانند از جمله این اشیاء باشند. در این مقاله، ابتدا انواع حس گرها و ظرفیت آنها برای هوشمندسازی جنبه های مختلف کشاورزی مانند آبیاری، تغذیه و کوددهی بررسی شده است. تشخیص بیماری، نظارت و کنترل اقلیم با استفاده از امکانات و ظرفیت های اینترنت اشیاء برای افزایش بهره وری کشاورزی، روش های ذخیره و حفظ منابع و شیوه های کاهش خطای انسانی از جمله مواردی دیگری است که درباره آنها بررسی شده است.

کلیدواژه ها: اینترنت اشیاء، کشاورزی هوشمند، حس گر، شبکه بی سیم، هوشمندسازی.

مقدمه

حمل و نقل و تولید، را دربر می گیرد. این شبکه متصل اشیاء، بالقوه می تواند کارایی و بهره‌وری را بهبود بخشیده و فرصت‌های جدیدی را برای نوآوری فراهم آورد. اینترنت اشیاء با ادغام و یکپارچه‌سازی قلمروهای فیزیکی و رقمی اجازه می دهد تا از راه دور اشیاء را نظارت و مدیریت کنیم. این توانایی به خود کاری و هوشمندسازی می انجامد.

ساختار و لایه‌های اینترنت اشیاء

شکل ۱. لایه‌های فناوری اینترنت اشیاء

شکل ۱ نشان می دهد که فناوری اینترنت اشیاء سه لایه دارد. لایه اول، لایه ادراک، شبکه‌ای از حس گرهای گوناگون برای انتقال اطلاعات است. انواع حس گرهای پایش در این لایه قرار دارند. لایه دوم، لایه شبکه است که وظیفه جمع‌آوری اطلاعات از حس گرها و ذخیره و مخابره آن‌ها را برعهده دارد. لایه آخر، لایه کاربرد (دستور) است. اطلاعات مخابره شده در این لایه تجزیه و تحلیل می شوند تا به دستگاه‌های مرتبط دستورهای لازم ارسال شود (یوسف^۵ و دیگران، ۲۰۱۵). لایه سوم، مهم ترین بخش اینترنت اشیاء است. این لایه می تواند مناسب ترین اقدام را به کاربر پیشنهاد کند یا علائم مناسب را به عمل گر ارسال و آن

کشاورزی یکی از مهم ترین فعالیت‌های بشری است که بقای بشر به آن گره خورده است. اما افزایش جمعیت و تغییرات زیست محیطی در چند دهه اخیر، منابع طبیعی را کاهش داده است. به همین دلیل، صنایع کشاورزی برای تأمین امنیت غذایی افراد جامعه با چالش‌های جدیدی روبرو هستند. براساس برآوردها، تا سال ۲۰۵۰ صنعت کشاورزی باید رشد ۷۰ درصدی داشته باشد (تیان^۱ و دیگران، ۲۰۲۱). از این رو، راهکارهای سنتی نمی توانند نیازهای جامعه از یک سو و محدودیت‌های منابع از سوی دیگر را پاسخگو باشند. شاید استفاده از فناوری‌های جدید، تنها راهکار برای حل این معضل باشد. اینترنت اشیاء یکی از فناوری‌هایی است که می تواند صنایع را رشد داده و بهبود بخشد. در این فناوری حس گرهایی به اشیاء متصل می شود که می توان از راه دور بر آن‌ها نظارت داشت و داده‌ها را در رایانه‌ها یکپارچه کرد (فائو، ۲۰۱۶). این فناوری با پایش دائمی عوامل مؤثر بر رشد (بوجل^۲ و دیگران، ۲۰۲۰) می تواند شرایط ایدئال برای رشد و نمو گیاه را فراهم آورد. همچنین، میزان تولید، کارایی مصرف آب و استفاده بهینه از سموم را نیز افزایش می دهد (سما^۳، ۲۰۱۶). اینترنت اشیاء برداشت نهایی محصول را افزایش داده و خطای انسانی را به حداقل می رساند (باندی^۴ و دیگران، ۲۰۱۷). در این مقاله انواع حس گرهای مبتنی بر اینترنت اشیاء و تأثیر آن‌ها بر افزایش بهره‌وری و جنبه‌های مختلف کشاورزی معرفی می شود.

یافته‌ها

اینترنت اشیاء

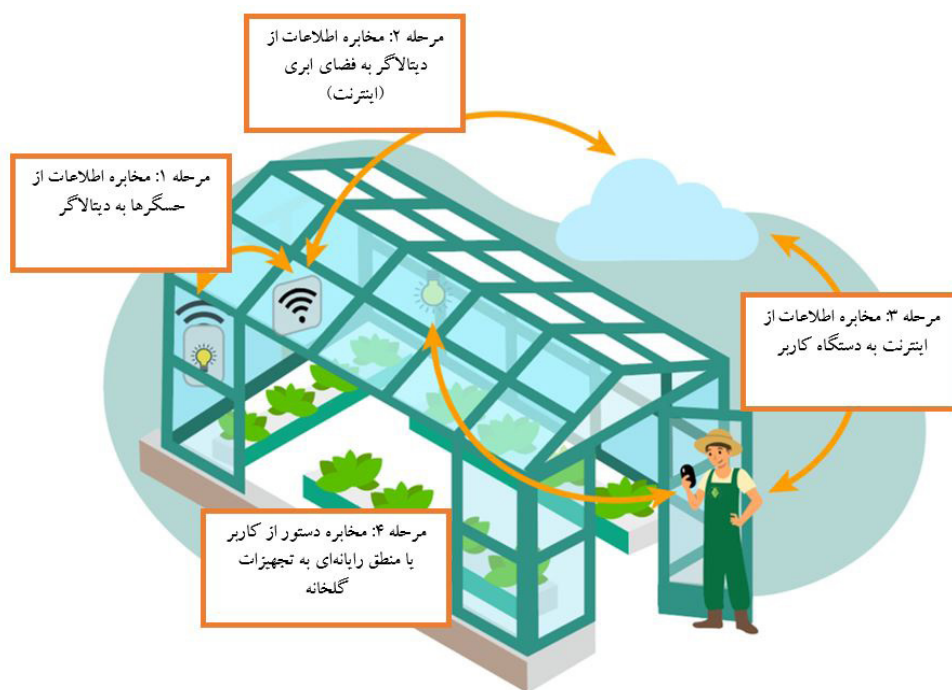
اینترنت اشیاء شیوه تعامل ما با دنیای اطرافمان را متحول خواهد کرد. این فناوری به شبکه‌ای از دستگاه‌ها یا اشیاء اطلاق می شود که با حس گرها و نرم افزارهای متصل به شبکه‌های ارتباطی می تواند داده‌ها را جمع‌آوری، مبادله و پردازش کنند. دامنه اینترنت اشیاء گسترده است و طیف وسیعی از کاربری‌ها در صنایع مختلف، از جمله مراقبت‌های بهداشتی، کشاورزی،

1. Tian
2. Bhujel
3. CEMA
4. Bandi
5. Yousuf

انواع حس گرهای پایش و قابلیت‌های بالقوه آن

دنیای حس گرها به سرعت در حال رشد است. طیف وسیعی از حس گرها در بازار وجود دارند که می‌توانند عوامل محیطی از جمله نور، دما، سرعت باد، رطوبت، غلظت گاز و عناصر در آب، باد و محیط را اندازه‌گیری کنند. ادغام این حس گرها و فناوری‌های کشاورزی می‌تواند درهای جدیدی به روی این صنعت باز کند. برای مثال، استفاده از حس گر به جای روش‌های سنتی موجب افزایش سرعت و دقت می‌شود و نیروی انسانی کمتری می‌خواهد. امکان پایش چند محل از هر مکان و کنترل کامل روش اندازه‌گیری را نیز فراهم می‌کند.

را راه‌اندازی یا قطع کند. در واقع، این لایه است که کاربر با آن ارتباط دارد و با استفاده از برنامه‌ها و نرم‌افزارهای مرتبط، سامانه خود کار را کنترل می‌کند (باقری، نیکروز، ۱۳۹۸). میزان دخالت کاربر در این فرایند نیز قابل تنظیم است. در سطح اول یا سطح دستی، اطلاعات خام دریافتی از حس گرها برای کاربر نمایش داده می‌شود و بنا بر نیاز کاربر، دستورها به عملگرها مخابره می‌شود. در سطح دوم یا سطح نیمه خود کار، داده‌ها در لایه کاربردی تجزیه و تحلیل می‌شوند و برای بهینه‌سازی فرآیند، نتیجه آن به کاربر پیشنهاد می‌شود. در سطح هوشمند یا تمام خود کار، تجزیه و تحلیل اطلاعات، تصمیم‌گیری و مخابره آن به عملگرها برعهده لایه کاربردی است (شکل ۲).

شکل ۲. الگوی گلخانه هوشمند تمام خود کار براساس فناوری اینترنت اشیا

دسته‌ای از عوامل یا شاخص‌های مرتبط با جنبه‌های مختلف کشاورزی، هریک از این حس گرها امکان خود کارسازی و هوشمندسازی را فراهم می‌کنند.

جدول ۱ فهرستی از انواع حس گرها، شاخص‌ها یا عوامل قابل پایش در کشاورزی را نشان می‌دهد. این حس گرها براساس عوامل مؤثر بر فرایند رشد و نمو گیاه تنظیم شده است. با پایش

جدول ۱. حس‌گرهای قابل‌استفاده در کشاورزی

نام حس‌گر	کاربرد در کشاورزی	عملکرد حس‌گر
حس‌گر ان پی کای خاک	تنظیم و اعمال میزان کود	تعیین غلظت فسفر، پتاسیم و نترات خاک
حس‌گر پی هاش خاک	تشخیص کیفیت بستر کشت و تطبیق آن با نیاز تغذیه	تعیین مقدار اسیدته آب
حس‌گر کربن دی‌اکسید	کنترل اقلیم گلخانه، کنترل فن	تعیین غلظت کربن دی‌اکسید در هوا
حس‌گر رطوبت هوا	کنترل اقلیم گلخانه، ایجاد شرایط ایدنال و جلوگیری از بیماری، کنترل فن	تعیین رطوبت نسبی
حس‌گر شدت نور	کنترل اقلیم، کنترل shadecloth، تعیین نیاز آبی گیاه، کنترل تزریق کربن دی‌اکسید	تعیین شدت نور
حس‌گر رطوبت خاک	تشخیص وقت نیاز آبیاری	تعیین مقدار رطوبت خاک
حس‌گر دما	کنترل اقلیم گلخانه، کنترل فن و پد و بخاری	اندازه‌گیری دمای محیط
حس‌گر EC	تنظیم تغذیه و کوددهی، نظارت بر تغییرات آبیاری، جلوگیری از ورود آب شور به سامانه تغذیه	اندازه‌گیری سختی یا رسانایی الکتریکی آب
حس‌گر دود	تشخیص آتش‌سوزی	تشخیص دود و آتش‌سوزی
حس‌گر سرعت باد	واکنش به‌موقع برای جلوگیری از خسارت	اندازه‌گیری سرعت باد
حس‌گر جهت باد	واکنش به‌موقع برای جلوگیری از خسارت	تعیین جهت باد
حس‌گر فشار هوا		اندازه‌گیری فشار هوا
پردازش تصویر	تشخیص بیماری و آفت	پردازش تصویر به کمک هوش مصنوعی، توان تشخیص بیماری و آفات
حس‌گر فشار آب	نظارت بر سطح آب مخازن، نظارت بر یکتاخستی آبیاری در طول لوله آبیاری	تشخیص فشار آب

دستاوردها

تأثیر اینترنت اشیا بر بهینه‌سازی آبیاری و کوددهی

یکی از بحران‌های اصلی منابع طبیعی در ایران و جهان، بحران آب است. خشک‌سالی، آلودگی منابع آب و مصرف غیراصولی آن در بخش‌های مختلف صنعت سبب شده است تا این بحران یکی از جدی‌ترین مسائل در قرن اخیر باشد. در قرن حاضر، بیش از ۴۰ درصد از مردم در مناطق مختلف جهان مشکلات آبی بسیار جدی خواهند داشت (گویی^۳ و دیگران، ۲۰۱۷). در نتیجه، کشاورزانی می‌توانند پایدار و روبه‌رشد باشند که برای این محدودیت‌ها و کاهش مصرف آب، راهکارهای جدیدی بیندیشند. استفاده از اینترنت اشیا برای هوشمندسازی و تعیین میزان دقیق نیاز مناطق به آب و آبیاری می‌تواند مصرف آب را تا ۶۰ درصد کاهش دهد. بدین ترتیب، نه تنها مصرف آب کاهش می‌یابد بلکه پیشگیری از آبیاری بیش‌ازحد، از فرسایش

- حس‌گرهای ان پی کای^۱ در خاک، اسیدیته، رطوبت خاک و سختی آب، از جمله حس‌گرهایی است که با اندازه‌گیری عواملی چون مقدار مواد معدنی، آب و رطوبت خاک، در هوشمندسازی آبدهی، کوددهی و تغذیه نقش مؤثری دارد؛
- حس‌گرهای شدت نور، رطوبت و میزان کربن دی‌اکسید، حس‌گرهای مهمی برای نظارت بر اقلیم گلخانه هستند که با بهینه‌سازی شرایط رشد، رشد گیاه را بهبود می‌بخشند (سانتوش^۲ و دیگران، ۲۰۲۳)؛
- حس‌گرهای فشار، سرعت و جهت باد برای پیش‌بینی آب‌وهوا استفاده می‌شوند و به کشاورز برای تصمیم‌گیری درباره زمان کاشت و داشت کمک می‌کنند؛
- حس‌گر پردازش تصویر در تشخیص و مقابله با آفات و بیماری‌ها به کشاورز یاری می‌کند؛
- حس‌گر تشخیص دود و آتش با پایش دائم محیط و اطلاع‌رسانی سریع به کشاورز می‌تواند تلفات ناشی از آتش‌سوزی را کاهش دهد.

1. NPK (Nitrogen, phosphorus and potassium)

2. Santosh

3. Guppy

محدود به بهترین روش استفاده شود.

نور و کربن دی اکسید

عامل دیگر مؤثر در رشد گیاه، نور است. شدت نور یا دوره طولانی نوردهی موجب سوختگی گیاه می‌شود. کمبود نور نیز رشد پایین تر و نورساخت^۶ کمتری را در پی دارد. گلخانه هوشمند با نظارت بر پوشش (شیدها) و نورهای رشد، گیاه را در شرایط بهینه قرار می‌دهد. رابطه بین مقدار کربن دی اکسید هوا و نور نیز باید متعادل باشد تا نورساخت گیاه افزایش یابد. تنظیم هم‌زمان نسبت این دو عامل دشوار است زیرا این دو عامل همواره متغیرند و پایش و تنظیم دائم آن‌ها نسبت به هم نیز دشوار، زمان‌بر و پرهزینه است. اما با کمک لایه‌های مختلف اینترنت اشیا به راحتی قابل تنظیم است.

حفظ منابع

کشاورزی فعالیتی پیچیده است و از انواع منابع، از منابع طبیعی مانند آب و خاک گرفته تا برق، بذر، کود و نیروی انسانی، بهره می‌گیرد. اینترنت اشیا برای افزایش بهره‌وری منابع قابلیت‌های زیادی دارد: با ایجاد شرایط مطلوب و پایش دائمی، از میزان خسارت می‌کاهد؛ احتمال مرگ گیاه در گلخانه‌ها به دلیل شرایط نامساعد جوی و واکنش دیر هنگام عوامل انسانی تقریباً نزدیک به صفر است و بازه واکنش به حوادث آتش‌سوزی نیز بیش از اندازه کاهش می‌یابد.

با کمک حس گرهای کوددهی و آبدهی، مصرف آب و کود به نیاز حقیقی گیاه محدود می‌شود. در نتیجه، از اتلاف آب، فرسایش و نمکی شدن خاک، به دلیل افراط در مصرف کود و نیز آلودگی آب زیرزمینی، جلوگیری می‌شود (سان و دیگران، ۲۰۱۵).

و فقر خاک جلوگیری می‌کند (احباب^۱ و دیگران، ۲۰۲۰). استفاده از حس گر فشار آب برای آبیاری یکنواخت، از اتلاف آب جلوگیری می‌کند و آب مورد نیاز برای بخش‌های مختلف را تأمین می‌کند. حس گر ان پی کا و حس گر نترات، اتلاف کود را کاهش داده و بر کیفیت و بهره‌وری محصول می‌افزاید (حماد^۲ و دیگران، ۲۰۱۵). همچنین، از آلودگی منابع آبی نزدیک، مانند رودخانه‌ها، به دلیل افراط در مصرف کود جلوگیری می‌کند (سان^۳ و دیگران، ۲۰۱۵).

حس گر ای سی (هدایت الکتریکی^۴) با اندازه‌گیری رسانایی الکتریکی خاک و آب، مقدار نمک و مواد مغذی را پایش می‌کند. این حس گر، آبیاری را تنظیم و از تجمع نمک در خاک جلوگیری می‌کند (یوئی^۵ و دیگران، ۲۰۱۵).

اینترنت اشیا و کیفیت رشد گیاه

یکی از عوامل و شاخص‌های کیفیت رشد گیاه، ایجاد شرایط ایدئال اقلیمی شامل دما، رطوبت، نور و میزان کربن دی اکسید است. در ادامه، هر یک از این عوامل به اختصار بررسی می‌شوند.

دما

مدیریت دما یکی از عوامل مهم کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی است. افزایش یا کاهش بی‌موقع دما می‌تواند بر رشد و پرورش گیاه آثار زیان‌باری داشته باشد. فناوری اینترنت اشیا می‌تواند در پایش دما و گسترش کشاورزی هوشمند نقش مهمی داشته باشد.

رطوبت

رطوبت متعادل عامل کلیدی در سلامت گیاه است. کمبود رطوبت موجب سوختگی برگ و آسیب‌پذیری گیاه در برابر آفات می‌شود. افزایش غیرطبیعی رطوبت نیز مشکلاتی چون بیماری‌های قارچی و پوسیدگی ایجاد خواهد کرد. دمای بالاتر و پایین‌تر از آستانه تحمل گیاه نیز می‌تواند به مرگ گیاه بیانجامد. حس گرهای پایش رطوبت می‌توانند فن‌ها، مه‌پاش‌ها و سایر ابزارها و اشیا دیجیتال را به روشی خودکار و هوشمند کنند که هم رشد گیاه به بهترین شکل ممکن مدیریت شود و هم از منابع

1. Ahbub

2. Hmad

3. Sun

4. EC(Electromagnetic)

5. Yue

6. Photosynthesis

منابع

- باقری، نیکروز (۱۳۹۸). اینترنت اشیاء و کاربردهای آن در کشاورزی. *مجله ترویجی علوم و فناوری اطلاعات کشاورزی*، سال دوم، شماره چهارم، پاییز و زمستان.
- Ahbug, M., (2020). A smart farming concept based on smart embedded electronics, internet of things and wireless sensor network. *Internet of Things*, 9:100161. <https://doi.org/10.1016/j.iot.2020.100161>.
- Atzori, L., Iera, A., & Morabito, G. (2010). The Internet of Things: A survey. *Computer Networks*, 2805-2787, (15)54.
- Bandi, Revanasiddappa & Swamy, Suma & Raghav, Shekhar. (2017). A Framework to improve crop yield in Smart Agriculture using IoT. *International Journal of Research In Science & Engineering IJRISE*. Volume: 180-176 .3.
- Bhujel, Anil & Basak, Jk & Khan, Fawad & Kim, Hyeon. (2020). Sensor Systems for Greenhouse Microclimate Monitoring and Control: a Review. *Journal of Biosystems Engineering*. 45 10.1007/s6-00075-020-42853.
- CEMA. (2016). Available: <http://cema-agri.org>
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), (2016). Available: <http://www.fao.org/home/en>.
- Guppy, Lisa & Anderson, Kelsey & Mehta, Pream & Nagabhatla, Nidhi & Qadir, Manzoor. (2017). *Global-Water-Crisis-The-Facts*. 10.13140/RG.2.2.14415.02720.
- Hmad, U., Alvino, A., Marino, S. (2020). Solar Fertigation: A Sustainable and Smart IoTBased Irrigation and Fertilization System for Efficient Water and Nutrient Management. *Agronomy*, 12:1012. <https://doi.org/10.3390/agronomy12051012>.
- Sun, J., Abdulghani, A.M., Imran, M.A., Abbasi, Q.H. (2020). IoT Enabled Smart Fertilization and Irrigation Aid for Agricultural Purposes, in: *Proceedings of the 2020 International Conference on Computing, Networks and Internet of Things, Association for Computing Machinery*, New York, NY, USA: pp. 75–71. <https://doi.org/10.1145/3398329.3398339/10.1145>.
- Al-Tarawneh, L., Mehryar, A., Alasasaf, S.E., Al-Mariat, M. (2022). Environmental Tracking System using IoT Based WSN: Smart Agriculture, in: *4 2022th IEEE Middle East and North Africa COMMUNICATIONS Conference (MENACOMM)*: pp. 152–147. <https://doi.org/10.1109/MENACOMM57252.2022.9998269>.
- Yue, S.J., Hairu, C., Hanafi, M., Shafie, S.M., Salim, N.A. (2020) IoT Based Automatic Water Level and Electrical Conductivity

با اینکه تجهیزات هوشمندسازی از برق استفاده می کنند، اما مقدار برق مورد نیاز آن ها در برابر میزان صرفه جویی در مصرف برق برای روشن و خاموش شدن به موقع تجهیزات گلخانه، ناچیز است. حس گر ها با پایش زمان مورد نیاز و تنظیم هم زمان تجهیزات بخاری ها، نورها و چراغ ها، فن ها و همه لوازم گرمایشی و سرمایشی، درست در لحظه نیاز و به مقدار نیاز کار می کنند و مقدار استفاده از این منابع را بدون کاستن از کیفیت گیاه به حداکثر می رساند (ال تراونه^۱ و دیگران، ۲۰۲۲).

پیش بینی و تخمین

یکی از مزایای گسترش اینترنت اشیاء این است که می توان با استفاده از هوش مصنوعی و دیگر ابزارهای فناورانه، بخش ها و ابزارهای گوناگون را به هم متصل کرد. در نتیجه، تجزیه و تحلیل داده ها به بهترین شکل ممکن انجام می شود. بهینه سازی نظام پیش بینی و ارائه پیشنهاد از جمله رهاوردهای ادغام و اتصال پذیری سخت افزارها، نرم افزارها و جمع آوری داده هاست.

نتیجه گیری

اینترنت اشیاء فرصت بی بدیلی ایجاد کرده است تا کارایی انواع فناوری های مورد استفاده در بخش کشاورزی افزایش یابد. اتصال و یکپارچه سازی انواع سخت افزارها و نرم افزارها در بخش کشاورزی، و امکان پایش، نظارت، کنترل، خودکارسازی، هوشمندسازی و مدیریت اجزای پراکنده، با کمترین دخالت عامل انسانی، از جمله این فرصت هاست. پایش دقیق عوامل و شاخص های رشد گیاه و دیگر شرایط محیطی، کارایی منابع در بخش کشاورزی را افزایش داده و خسارت ها را کاهش خواهد داد. با استفاده بهینه از منابع محدود مالی، انسانی، سخت افزاری، نرم افزاری و غیره، بسیاری از بحران های زیست محیطی نیز به بهترین شکل ممکن مدیریت خواهند شد.

- Monitoring System, in: *2020 IEEE 8th Conference on Systems, Process and Control (ICSPC)*: pp. 100–95. <https://doi.org/10.1109/ICSPC50992.2020.9305768>.
- Santosh, D.T., Natraj, K., Kumar, K., Kondala, K. (2023). *Optimizing Microclimate Control in Polyhouses for Enhanced Crop Growth and Productivity*.
- Tian, X., Engel, B.A., Qian, H., Hua, E., Sun, S., Wang, Y. (2021). Will reaching the maximum achievable yield potential meet future global food demand? *Journal of Cleaner Production*;294:126285. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126285>.
- Yousuf, Tasneem & Mahmoud, Rwan & Aloul, Fadi & Zualkernan, Imran. (2015). Internet of Things (IoT) Security: Current Status, Challenges and Countermeasures. *International Journal for Information Security Research*. 5 10.20533.616-608/ijisr.2042.4639.2015.0070.

Internet of things and smart agriculture

Moslem Mohammadpour

Faculty member of Imam Khomeini Higher Education Center, Agricultural Research, Education and Extension Organization, Karaj, Iran.

Email: Moslem_mohammadpour@yahoo.com

Abstract

The agricultural industry must pay attention to the issues of population increase, climate change and natural resource destruction in a way that is responsive to food and environmental needs. Paying attention to the Internet of Things can be one of them. Internet of things means a set of objects that are connected through the network. These objects can be sensors monitoring environmental factors such as temperature, humidity, light, soil moisture, soil acidity and carbon dioxide concentration, or types of agricultural equipment. In this article, the types of sensors and their capacity to intelligentize different aspects of agriculture (such as irrigation, nutrition, fertilization, disease diagnosis, monitoring and climate control) according to the facilities and capacities of the Internet of Things are introduced, so that they can be used to increase agricultural productivity, preserving resources and reduce human errors..

Keywords: Internet of Things, Smart Agriculture, Sensor, Wireless Network.